

1

STUDY THE CARDIOLOGISTS' KNOWLEDGE AND PERCEPTION ABOUT GENERIC AND FIXED DOSE COMBINATION MEDICINES IN CARDIOLOGY

Z. Mitkova¹, P. Milushewa¹, A. Zlatareva², M. Manova^{1,3}, K. Tachkov¹, G. Petrova¹

¹Medical University of Sofia, Faculty of Pharmacy

²Medical University of Varna, Faculty of Public Health

³National Council on Pricing and Reimbursement

Summary. The aim of this study is to analyze the knowledge and perception of generic and fixed dose combination among the cardiologists.

We performed an inquiry study among 50 cardiologists in Bulgaria. The questionnaire was distributed with the support of the country's Cardiologists' Association. Seven of the questions rank the opinion of cardiologists in a 5 point Likert scale where 1 is strongly disagree and 5 is "completely agree". Six questions clarify the reasons and frequency of generics and fixed dose combinations prescribing. Z-test and t-test analysis was applied to evaluate the statistical significance among the proportions and answers.

The proportion of cardiologists with positive opinion about generic medicines efficacy (72%), safety (70%), and interchangeability (78%) prevails. Cardiologists prescribe generics mostly due to their low price (96%), and better patients' compliance in case of low income (12%).

The advantages of fixed dose combinations are mostly evident for the group of patients that need combination therapy (100%) and when there is a risk for proper administration by the patients (100%). Those advantages are positively evaluated by all physicians.

In general, cardiologists possess positive perception towards effectiveness and safety of generic medicines and fixed dose combinations.

Affordability, patients' satisfaction, and compliance are key factors that influence their decision.

Key words: generic medicines policy, fixed dose combinations, cardiologists perception, cardiovascular diseases therapy

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ПОЗНАНИЯТА И ВЪЗПРИЕМАНЕТО НА КАРДИОЛОЗИТЕ ОТНОСНО ГЕНЕРИЧНИТЕ ЛЕКАРСТВА И ФИКСИРАНИТЕ ДОЗОВИ КОМБИНИРАНИ ЛЕКАРСТВА В КАРДИОЛОГИЯТА

З. Миткова¹, П. Милушева¹, А. Златарева², М. Манова^{1,3}, К. Тачков¹, Г. Петрова¹

¹Медицински университет - София, Фармацевтичен факултет, ²Медицински университет - Варна, Факултет по обществено здраве, ³Национален съвет за ценообразуване и възстановяване на разходи

Резюме. Целта на това проучване е да се анализират знанията и възприемането на генеричните и фиксирани дозови лекарствени комбинации сред кардиолозите. Проведохме анкетно проучване сред 50 кардиолози в България. Въпросникът беше разпространен с подкрепата на Асоциацията на кардиолозите в страната. Седем от въпросите класифицират мнението на кардиолозите в 5-степенната скала на Ликерт, където 1 е категорично несъгласен, а 5 е „напълно съгласен“. Шест въпроса изясняват причините и честотата на предписване на генерични лекарства и на лекарствени форми, представляващи фиксирани дозови комбинации. За оценка на статистическата значимост между пропорциите и отговорите са приложени Z-тест и t-тест анализ. Преобладава делът на кардиолозите с положително мнение за ефикасността на генеричните лекарства (72%), безопасността (70%) и взаимозаменяемостта (78%). Кардиолозите предписват генерици най-вече поради ниската им цена (96%) и по-доброто придържане към терапията особено в случаите на пациенти с ниски доходи (12%). Предимствата на комбинациите с фиксирани дози са очевидни най-вече за групата пациенти, които се нуждаят от комбинирана терапия (100%) и когато съществува риск за правилно приложение от пациентите (100%). Тези предимства се оценяват положително от всички лекари. Като цяло кардиолозите имат положителна представа за ефективността и безопасността на генеричните лекарства и лекарствата, които са фиксирани дозови комбинации. Достъпността, удовлетвореността на пациентите и къмплайънсът от страна на пациентите са ключови фактори, които влияят върху вземането на решение при предписването на

Ключови думи: политика за генерични лекарства, комбинации с фиксирани дози, възприемане на кардиолозите, сърдечно-съдови терапии на болести

2.

THE COST OF ONCOLOGY MEDICINES

A. Zlatareva, K. Krahtova and Tch. Kazak

Medical University – Varna

Abstract. Cancer as a financial value is one of the most expensive diseases. Costs, including the cost of new cancer drugs, are increasing at an unsustainable rate, threatening the permanent access of patients to treatment. Prices for new treatments against cancer have doubled over the past 10 years and now are usually between USD 6000 and USD 10,000 per month, this increase is often not correlated with reimbursement and implemented public health benefits. According to various authors, these results lead to debate whether the cost differences between EU countries and the US for the treatment of oncologic diseases are transformed into improved outcomes for patients, and must also take into account key factors such as lifestyle, late diagnosis, and management approach for treatment, reimbursement of oncology treatment and control of various institutions on spending.

Key words: pharmacotherapy cost, oncologic diseases, cancer, treatment

Corresponding author: Assoc. Prof. Dr. Albena Zlatareva, MD, PhD, Medical University – Varna, e-mail: Albena.Zlatareva@mu-varna.bg

РАЗХОДИТЕ ЗА ОНКОЛОГИЧНИ ЛЕКАРСТВА

А. Златарева, К. Кръхова и Ч. Казак

Медицински университет - Варна

Резюме. Ракът като финансова стойност е едно от най-скъпите заболявания. Разходите, включително цената на новите лекарства срещу рак, се увеличават с неустойчива скорост, застрашавайки постоянния достъп на пациентите до лечение. Цените на новите лечения срещу рак са се удвоили през последните 10 години и сега обикновено са между 6000 и 10 000 щатски долара на месец, това увеличение често не е свързано с възстановяване на разходите и внедрени ползи за общественото здраве. Според различни автори тези резултати водят до дебат дали разликите в разходите между страните от ЕС и САЩ за лечение на онкологични заболявания се трансформират в подобрени резултати за пациентите и трябва също да вземат предвид ключови фактори като начин на живот, късна диагностика и управленски подход за лечение, възстановяване на разходи за онкологично лечение и контрол на различни институции за харчене.

Ключови думи: разходи за фармакотерапия, онкологични заболявания, рак, лечение

Автор за кореспонденция: доц. Проф. Д-р Албена Златарева, д.м.н., Медицински университет - Варна, e-mail: Albena.Zlatareva@mu-varna.bg

3.

НИСКОИНТЕНЗИВНО ЛАЗЕРНО ЛЪЧЕНИЕ ПРИ ТЕРАПИЯ НА РОЗАЦЕЯ И АКНЕ (ПРЕГЛЕД НА ЛИТЕРАТУРАТА)

К. Крахтова¹, К. Настев² и А. Златарева³

¹Катедра по инфекциозни болести, паразитология и дерматовенерология, ФМ, МУ – Варна

²МБАЛ „Скинсистемс“

³Катедра по икономика и управление на здравеопазването, ФОЗ, МУ – Варна

LOW INTENSITY LASER LIGHT IN THE TREATMENT OF ROSACEA AND ACNE (LITERATURE REVIEW)

K. Krahtova¹, K. Nastev² and A. Zlatareva³

¹Department of Infectious Diseases, Parasitology and Dermatovenereology, Faculty of Medicine, Medical University – Varna

²Multiprofile Hospital for Active Treatment „Skin systems“

³Department of Economics and Health Care Management, Faculty of Public Health, Medical University – Varna

Резюме. Цел на настоящата работа е да се анализират предимствата и ефектите на нискоинтензивното лазерно лъчение при лечението на розацея и акне. Проведено е литературно търсене в базите данни PubMed, Scopus, Google Scholar за публикации в областта на нискоинтензивното лазерно лъчение като приложение в лечението на розацея и акне, а по-важните публикации са обсъдени. Анализът на литературата налага мнението, че като самостоятелен метод или в комбинация с други, нискоинтензивното лазерно лъчение стимулира оздравителните процеси в организма и допринася за повлияването им.

Ключови думи: нискоинтензивно лазерно лъчение, лазертерапия, лазерни лъчи, розацея, акне

Адрес за кореспонденция: Катрин Крахтова, МФ, МУ – Варна, e-mail: dockrahtova@yahoo.com

Abstract. The purpose of this article is to analyze the advantages and effects of low-intensity laser radiation in the treatment of rosacea and acne. Was conducted literature search in the databases PubMed, Scopus, Google Scholar for publications in the field of low intensity laser radiation as application in dermatology (rosacea, and acne). More important publications are discussed in this review. The analysis of the literature suggests that as a stand alone method or in combination with other, low intensity laser radiation stimulates the healing process in the body and contributes to the influencing of such disease.

Key words: low intensity laser radiation, laser therapy, laser beams, rosacea, acne

Address for correspondence: Katrin Krahtova, FM, MU – Varna, e-mail: dockrahtova@yahoo.com

ОРИГИНАЛНИ СТАТИИ
ORIGINAL ARTICLES**НЕЛЕКАРСТВЕНА ТЕРАПИЯ НА РОЗАЦЕЯ****К. Крахтова¹, К. Настев² и А. Златарева³**¹*Катедра по инфекциозни болести, паразитология и дерматовенерология, ФМ, МУ – Варна*
²*МБАЛ „Скинсистемс“*³*Катедра по икономика и управление на здравеопазването, ФОЗ, МУ – Варна***NON MEDICATION TREATMENT OF ROSACEA****K. Krahtova¹, K. Nastev² and A. Zlatareva³**¹*Department of Infectious Diseases, Parasitology and Dermatovenereology, Faculty of Medicine, Medical University – Varna*²*Multiprofile Hospital for Active Treatment „Skin systems“*³*Department of Economics and Health Care Management, Faculty of Public Health, Medical University – Varna*

Резюме. Основните принципи на нискоинтензивната лазерна терапия са мултифакторно едновременно въздействие на импулсна инфрачервена лазерна радиация, импулсно широколентово инфрачервено лъчение, пулсираща червена светлина и статичното магнитно поле на пациента. Чрез основния лечебен фактор на импулсната монохроматична инфрачервена светлина – тясна лента, последователна в пространството и времето и силно поляризирана – се стимулират кръвообращението, мембранният и клетъчният метаболизъм, активират се неврохуморалните фактори и имунокомпетентните системи, хармонизира се обмяната на веществата. Целта на това проучване е да се докаже лечебният ефект от приложението на нискоинтензивна лазертерапия при повлияване на основните симптоми при пациенти с розацея.

Ключови думи: розацея, нискоинтензивна лазертерапия

Адрес за кореспонденция: Катрин Крахтова, МФ, МУ – Варна, e-mail: dockrahtova@yahoo.com

Abstract. The basic principles of low-frequency laser therapy, are multifactorial simultaneous effect of pulsed infrared laser radiation, pulse broadband infrared radiation, pulsating red light and static magnetic field of patient. By main healing factor of impulse monochromatic infrared light – narrow band, alternately in space and in time, and highly polarized – are stimulated circulation and cell membrane metabolism of the human body, are activated neurohumoral factors and immunocompetent systems to harmonize metabolism. The purpose of this study is to prove the therapeutic effect of the application of low-intensity laser therapy in a response to the main symptoms in patients with rosacea.

Key words: rosacea, low-intensity laser therapy

Address for correspondence: Katrin Krahtova, FM, MU – Varna, e-mail: dockrahtova@yahoo.com

5.

**ЕВРОПЕЙСКИ СПРЯМО НАЦИОНАЛЕН ПЛАН
ЗА БОРБА С ОНКОЛОГИЧНИТЕ
ЗАБОЛЯВАНИЯ. ПРЕВЕНЦИЯ НА
РИСКОВЕТЕ ЗА ЗДРАВЕТО. РОЛЯТА НА
ВАКСИНИТЕ**

А. Златарева

Факултет по обществено здраве, МУ – Варна

**EUROPEAN VERSUS NATIONAL CANCER BEATING
PLAN. HEALTH RISK PREVENTION. THE ROLE OF VAC-
CINES**

A. Zlatareva

Faculty of Public Health, MU – Varna

Резюме:	Целта на настоящия обзор е да бъдат анализирани мерките и политиките, предприети от Европейския съюз в борбата с онкологичните заболявания от първия „План за Европа срещу рака“, който датира от края на 80-те години на XX век до съвременните мерки, отразени в „Европейски план за борба с рака“, публикуван за обсъждане през февруари 2020 г. и в „Хоризонт Европа“ – амбициозната рамкова програма на ЕС за научни изследвания и иновации за периода 2021-2027 г. Разгледана е и ситуацията в България, свързана с дейности по превенцията на рисковите фактори, както и дейности, свързани със скрининга и ранната диагноза на онкологични заболявания. Специално внимание е обърнато на ролята на ваксините като възможност за превенция на някои видове рак.
Ключови думи:	онкологични заболявания/профилактика, скрининг, ранна диагностика, Европейски план за борба с рака, скринингови програми за рак
Адрес за кореспонденция:	<i>Доц. д-р Албена Златарева, дм, e-mail: Albena.Zlatareva@mu-varna.bg</i>
Abstract:	The purpose of this review is to analyze the measures and policies taken by the European Union in the fight against cancer from the first Plan for Europe against Cancer, which dates from the late 80s of the twentieth century, to modern measures reflected in the European Cancer Plan published for discussion in February 2020 and in Horizon Europe – the ambitious EU framework program for research and innovation for the period 2021–2027. The situation in Bulgaria related to activities for the prevention of risk factors as well as the activities related to the screening and early diagnosis of oncological diseases is also considered. Special attention is paid to the role of vaccines as an opportunity to prevent some cancers.
Key words:	cancer/prevention, screening, early diagnosis, European Cancer Plan, cancer screening programs
Address for correspondence:	<i>Assoc. Prof. Albena Zlatareva, MD, e-mail: Albena.Zlatareva@mu-varna.bg</i>

6.

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE AWARENESS OF MEDICAL PROFESSIONALS IN THREE BALKAN COUNTRIES (BULGARIA, CROATIA AND SLOVENIA) IN RESPECT TO THE CONTINUING EDUCATION OF MEDICAL PROFESSIONALS IN THE AREA OF PHARMACEUTICAL POLICY IN THE RESPECTIVE COUNTRIES

A. Brankov¹, A. Zlatareva²

¹Faculty of Pharmacy, Varna Medical University

²Faculty of Public Health, Varna Medical University

azlatareva@gmail.com

Abstract. The objectives of our study were to establish the extent to which medical professionals are willing to upgrade their skills, to find out whether they have to resort often in their daily work to the support of colleagues in matters related to pharmaceutical policy, and to understand whether they attend forms of continuing education and are such forms available at their workplaces. The study also aimed to establish what web-based forms of continuous education do the graduated medical professionals from Bulgaria, Croatia and Slovenia know and consider to be up-to-date and adequate to their needs for specialised training programmes which ensure that their knowledge will be adequate to the constantly evolving environment in the area of pharmaceutical policy and pharmaceutical regulation. **Material and method.** A survey was carried out among a representative sample drawn from three Balkan countries – Bulgaria, Croatia and Slovenia. The survey was based on voluntary participation and relied on the ‘snowballing’ technique in order to recruit respondents and disseminate the questionnaire. **The results** from the study demonstrate that the respondents are willing to, and are aware that they should, join forms of continuing education in the area of pharmaceutical policy since some of them encounter certain challenges related to the level of their knowledge in this domain, and that the deployment of specialised online programmes and other activities (such as workshops, conferences, etc.) for the professional qualification of employees will certainly contribute to the enhancement of their qualification and to the improvement of the health services provided to citizens. **Conclusions:** To keep in pace with the modern trends in the area of postgraduate education, the medical universities which are most trusted by the respondents from the three countries included in survey as well as the career development services providers which offer postgraduate training courses should focus on the development and implementation of innovative forms of web-based postgraduate/upskilling education in the area of pharmaceutical policy to ensure that more potential learners can join and update their understanding of this dynamic and rapidly evolving area of scientific knowledge.

Key words: postgraduate education/pharmaceutical policy, medical professionals

СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА ОСВЕДЕНОСТТА НА МЕДИЦИНСКИТЕ ПРОФЕСИОНАЛИ В ТРИ БАЛКАНСКИ СТРАНИ (БЪЛГАРИЯ-ИА, ХЪРВАТСКА И СЛОВЕНИЯ) ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПРОДЪЛЖАВАЩОТО МЕДИЦИНСКО ОБРАЗОВАНИЕ В ОБЛАСТТА НА ФАРМАЦЕВТИЧНАТА ПОЛИТИКА

Б. Бранков¹, А. Златарева²

¹ Фармацевтичен факултет, Варненски медицински университет

² Факултет по обществено здраве, Медицински университет Варна azlatareva@gmail.com

azlatareva@gmail.com

Резюме. Целите на нашето проучване бяха да се установи до каква степен медицинските специалисти са склонни да надграждат своите умения, да разбере дали трябва да прибегват често в ежедневната си работа до подкрепата на колеги по въпроси, свързани с фармацевтичната политика, и да разбере дали те посещават форми за продължаващо образование и са на разположение на работните си места. Изследването също така имаше за цел да установи какви базирани в мрежа форми на непрекъснато обучение познават дипломираните медицински специалисти от България, Хърватия и Словения, които считат за актуални и адекватни на техните нужди от специализирани програми за обучение, които гарантират, че знанията ще бъдат адекватни на постоянно развиващата се среда в областта на фармацевтичната политика и фармацевтичното регулиране. **Материал и метод.** Проведено е проучване сред представителна извадка, взета от три балкански държави - България, Хърватия и Словения. Проучването се основава на доброволно участие и разчита на техниката „снежни топки“, за да набере респонденти и да разпространи въпросника. **Резултатите** от проучването показват, че респондентите са готови и са наясно, че трябва да се присъединят към форми на продължаващо обучение в областта на фармацевтичната политика, тъй като някои от тях се противопоставят на определени предизвикателства, свързани с нивото на знанията им в тази област, и че внедряването на специализирани онлайн програми и други дейности (като семинари, конференции и др.) за професионална квалификация на служителите със сигурност ще допринесе за повишаване на тяхната квалификация и за подобряване на здравните услуги, предоставяни на гражданите. **Заключения:** За да бъдат в крак със съвременните тенденции в областта на следдипломното образование, медицинските университети, на които най-голямо доверие имат респондентите от трите страни, включени в проучването, както и доставчиците на услуги за кариерно развитие, които предлагат курсове за следдипломно обучение съсредоточете се върху разработването и внедряването на иновативни форми на базирано в мрежата следдипломно образование/обучение в областта на фармацевтичната политика, за да се гарантира, че повече потенциални учащи могат да се присъединят и актуализират разбирането си за тази динамична и бързо развиваща се област на научните знания.

Ключови думи: следдипломно образование/фармацевтична политика, медицински специалисти

FOLIA MEDICAQ 2021, 64, брой 5 (под печат)

Сравнителен анализ на разходите за лекарствени продукти за терапия на редки болести, заплатени от НЗОК

Албена Златарева

Факултет по фармация при Медицински университет – Варна

Резюме: Европейското законодателство относно редките болести, прието през 2000 година, изрично признава незадоволена потребност от целево лечение на редките болести, както и недостатъчно регулаторни пътища и стимули за производителите да разработят лекарства за тези заболявания.^{1, 4, 5, 16, 17}

Когато се коментират, обаче, тези заболявания, неминуемо фокусът е върху лекарствата сираци, т.е. върху достъпа до лечение със скъпоструваща терапия. А как ще бъде осъществен той и кои лекарства ще бъдат реимбурсирани, решава всяка държава-членка на ЕС в зависимост от собствения си бюджет за здравеопазване и прилаганата местна система на реимбурсиране на лекарства.^{13, 14}

Целта на това проучване е да се направи сравнителен анализ на разходите за редки заболявания, включени като диагнози в Списък на заболяванията, за чието домашно лечение на територията на страната НЗОК заплаща напълно или частично лекарствени продукти, медицински изделия и диетични храни за специални медицински цели, утвърден от Надзорния съвет на НЗОК на основание чл. 15, ал. 1, т. 12 и чл. 45, ал. 4 от Закона за здравното осигуряване (ЗЗО)³. Редките заболявания в Република България са определени със Списък на редките заболяванията, утвърден от министъра на здравеопазването.

Ключови думи: редки заболявания, лекарства сираци, НЗОК, реимбурсиране

Comparative analysis of the costs of medicinal products for the treatment of rare diseases, paid by the NHIF

Albena Zlatareva

Faculty of Pharmacy, Medical University - Varna

Summary: European legislation on rare diseases, adopted in 2000, explicitly recognizes an unmet need for targeted treatment of rare diseases, as well as insufficient regulatory pathways and incentives for manufacturers to develop medicines for these diseases. However, when commenting on these diseases, the focus inevitably is on orphan drugs, i. on access to treatment with expensive therapy. And how it will be implemented and which medicines will be reimbursed is decided by each EU member state depending on its own healthcare budget and the local drug reimbursement system. It is valuable for this study to make a comparative analysis of the costs of rare diseases included as diagnoses in the List of diseases for which home treatment in the country NHIF pays in full or in part for medicines, medical supplies and dietary foods for special medical chains, approved by the Supervisory Board of the National Health Insurance Fund on the grounds of Art. 15, para.1, item 12 and Art. 45, para. 4 of the Health Insurance Act (HIA). Rare diseases in the Republic of Bulgaria are defined by a List of Rare Diseases, approved by the Minister of Health.

Key words: rare diseases, orphan drugs, NHIF, reimbursement

ПРАВО НА ЗДРАВЕ И УНИВЕРСАЛНО ЗДРАВНО ПОКРИТИЕАл. Златарева¹ и Ч. Казак²¹ФМ, МУ – Варна²ФОЗ, МУ – Варна

Резюме. Правото на здраве е основно човешко право, разписано от СЗО. В контекста на основната здравна цел на Организацията – осигуряване на здравословния начин на живот и насърчаване на благосъстоянието за всички във всички възрасти, през последните години се заговори за специфична здравна цел, а именно за „универсално здравно покритие”, или: „постигане на универсално здравно покритие, включително защита от финансов риск, достъп до качествени здравни услуги и грижи и до безопасни, качествени, ефективни и достъпни основни лекарства и ваксини за всички”. Според СЗО това е възможност за обединяване на глобалното здраве и борбата срещу бедността чрез действия, които се фокусират върху ясни цели и практическа загриженост за човешкото здраве и правото на здраве. Всъщност целта за постигане на универсално здравно покритие е свързана и с посочените „идеали” от Декларацията от Алма Ата от 1978 г. и на СЗО – „Глобална стратегия за здравеопазване за всички” от 2000 г., макар че според някои автори смисълът на термина „универсално здравно покритие” всъщност се различава от понятието първична здравна помощ, разписана в споменатата Декларация от Алма Ата.

Ключови думи: УЗП, право на здраве, СЗО

RIGHT TO HEALTH AND UNIVERSAL HEALTH COVERAGEAl. Zlatareva¹ and Tch. Kazak²¹Faculty of Medicine, MU – Varna²Faculty of Public Health, MU – Varna

Summary. The right to health is a fundamental human right, signed by WHO. In the context of the primary health goal: providing healthy lifestyle and promoting prosperity for all in all ages, it's been mentioned recently the specific health objective, namely "universal health coverage" or "achieving universal health coverage, including protection from financial risk, access to quality health and care services and to safe, high quality, efficient and affordable essential medicines and vaccines for all". According to WHO, it is an opportunity to unite the global health initiative and the fight against poverty through activities that focus on clear objectives and practical concern for human health and the right to health. The purpose of achieving universal health coverage is related to these "ideals" of the Declaration of Alma-Ata from 1978 and the WHO 'Global Strategy for health for all' from 2000 year, although according to other authors, expression of the term "universal health coverage" actually differs from the concept of primary health care spelled out in that Declaration of Alma Ata.

Key words: UHC, right to health, WHO

ЗАЩИТА НА ПРАВА В ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО ПРИ ТЕРОРИСТИЧНИ НАПАДАНИЯ

А. Златарева и Ч. Казак

Факултет по обществено здраве, МУ – Варна

Тероризмът е удар в самото сърце на всичко, което ООН означава. Това е глобална заплаха за демокрацията, върховенството на закона, правата на човека и стабилността и следователно изисква глобален отговор.

Генерален секретар на ООН Кофи Анан, 17 юни 2004

Резюме. Съвременните общества през XXI век са изправени пред нов вид заплаха – терористични атаки. Затова много изследователи прегледаха риска от угроза над общественото здраве в контекста на този разширяващ се вид заплаха. Целта на този анализ е да представи терористичната атака като вид рискована ситуация за общественото здраве и защитата от права в здравеопазването в развитите държави – САЩ, членки на ЕС, както и законодателната рамка в България, относно защита на правата в здравеопазването при евентуална терористична атака.

Ключови думи: защита на човешките права, права в здравеопазването, терористична атака

PROTECTION OF RIGHTS IN HEALTHCARE TO TERRORIST ATTACKS

A. Zlatareva and Ch. Kazak

Faculty of Public Health, MU – Varna

Terrorism is a blow to the very heart of everything that the UN means. This is a global threat to democracy, the rule of law, human rights and stability, and therefore requires a global response.

UN Secretary-General Kofi Annan on 17 June 2004

Abstract. Modern societies in the 21st century are facing against a newkind of threat – terrorist attacks. That is why many researchers have reviewed the risk of a menace over public health in the context of this expanding type of threat. The purpose of this analysis is to present the terrorist attack as a type of risk situation for public health and protection of health rights in the developed EU Member States and the legislative framework in Bulgaria on the protection of health rights in the event of a terrorist attack.

Key words: protection of human rights, rights in healthcare, terrorist attack

СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ТРИ ВИДАЛОКАЛНИ АНЕСТЕТИЦИ ЧРЕЗ ЛОКАЛНА АНЕСТЕЗИЯ ПРИ АУГМЕНТАЦИОННА МАМАПЛАСТИКА (ЧАСТ I)

М. Ковачев¹, А. Златарева² и К. Иванов²

¹МБАЛ "Скинсистемс" – с. Доганово, ²МУ – Варна

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE APPLICATION OF 3 TYPES OF LOCAL ANESTHETICS BY LOCAL ANESTHESIA IN AUGMENTA- TIONMAMMOPLASTY (PART I)

M. Kovachev¹, A. Zlatareva² and K. Ivanov²

¹SkinSystems Hospital, Doganovo village, ²MU – Varna

Резюме. Целта на естетичните операции е да коригират козметични дефекти, някои от които могат да предизвикат функционални нарушения. Те се извършват при здрави хора, при което анес-тезионният риск трябва да бъде минимален. Пациентите нерядко имат променена в различна степен психика, което налага премедикацията и анестезията да бъдат индивидуално съобразени. Видът на анестезията е в зависимост от локализацията на оперативното поле и обема на опе- рацията. С индивидуалните особености се съобразява и изборът на местни анестетици. Целта на този анализ е да се сравнят пациентите, при които са приложени локалните анестетици – лидокаин, ропивакаин и хирокаин, съвместно с обща анестезия при извършване на аугментационна мамапластика¹ и съответно аугментация-мастопексия чрез анализиране на резултатите по опре- делени показатели, като възраст на пациентите, скала на болката, пулс, кръвно налягане, продъл- жителност на действие на анестетиците, удовлетвореност на пациентите и болничен престой. В световната медицинска литература не се открива подобен анализ, затова извършеното от нас изследване ще е от съществена полза за целите на естетичната хирургия.

Ключови думи: мамапластика, сравнителен анализ, локални анестетици, лидокаин, ропивакаин, хирокаин

Адрес за кореспонденция: Albena.Zlatareva@mu-varna.bg

Abstract. The purpose of aesthetic surgery is to correct cosmetic defects, some of which can cause functional disorders. These are done in healthy people, where the anesthetic risk should be minimal. Patients often have altered to varying degrees psyche which requires premedication and anesthesia can be adjusted individually. The type of anesthesia depends on the location of the operating field and the volume of surgery. Individual characteristics are also taken into account when choosing local anesthetics. The aim of this analysis was to compare patients who received local anesthetics – lidocaine, ropivacaine and chirokain in conjunction with general anesthesia in augmentation mammoplasty (mammoplasty according to the source used) and matched the augmentation-mastopexy by analyzing the results of certain such as patient age, pain scale, pulse, blood pressure, duration of anesthetics, patient satisfaction and hospital stay. There is no such analysis in world medical literature, so our research will be of great benefit for the purposes of aesthetic surgery.

Key words: mammoplasty, comparative analysis, local anesthetics, lidocaine, ropivacaine, chirocaine

Address for correspondence: Albena.Zlatareva@mu-varna.bg

¹В зависимост от използвания източник терминът мамапластика се среща изписан и като мамопластика – Бел. авт.
За удобство и яснота на читателя в статията изписването е уеднаквено – мамапластика – Бел. ред.

11.

ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЛОКАЛНА АНЕСТЕЗИЯ ПРИ ЕСТЕТИЧНИ ОПЕРАЦИИ НА ГЪРДАТА

М. Ковачев¹, А. Златарева² и К. Иванов²

¹МБАЛ "Скинсистемс" – с. Доганово, ²МУ – Варна

APPLICATION OF LOCAL ANESTHESIA IN ESTHETIC BREAST SURGERY

M. Kovachev¹, A. Zlatareva² and K. Ivanov²

¹SkinSystems Hospital – Doganovo village, ²Medical University – Varna

Резюме. Естетичната медицина е развиваща се клинична подспециалност и научните изследвания са насочени към използването на процедури, целящи подобряване на удовлетвореността на пациентите от техния външен вид. Тя е съществен компонент на пластичната хирургия на лицето и тялото. Пластичните хирурзи използват козметични хирургични принципи във всички реконструктивни хирургични процедури, както и изолирани операции, за да се подобри цялостният облик на пациента. Според статистиката шестте най-често срещани пластични операции са: увеличаване на бюста, липосукция, намаляване на бюста, корекция на клепачите, коремна пластика и ринопластика, като сред тях една от най-извършваните естетични интервенции в световен мащаб е корекция на гърдите, като се използват различни методики: аугментационната, редуциционната и повдигащата маммапластика¹. Целта на този обзор е да докаже, че при съвременните хирургични интервенции, локалните анестетици имат широка употреба в естетичната медицина с цел по-добро обезболяване и по-бърз възстановителен период. Направено е литературно търсене в базите данни PubMed, Scopus, Google Scholar за публикации в областта на приложението на локалната анестезия в пластичната хирургия и по-конкретно при маммапластиката. По-значимите публикации са обсъдени в настоящия обзор.

Ключови думи: пластична хирургия, локални анестетици, маммапластика

Адрес за кореспонденция: Albena.Zlatareva@mu-varna.bg

Abstract. Esthetic medicine is an evolving clinical sub-specialty, and research focuses on the use of procedures designed to improve the patients' satisfaction with their appearances. Esthetic surgery is an essential component of plastic surgery of the face and body. Plastic surgeons use cosmetic surgical principles in all reconstructive surgical procedures as well as isolated operations to improve the overall appearance of the patient. According to statistics, the six most common plastic surgeries are breast augmentation, liposuction, bust reduction, eyelid correction, abdominal sculpture and rhinoplasty, among which one of the most esthetic interventions worldwide is breast correction by using various methodologies: Augmentational Mammoplasty (mammoplasty according to the source used), the reductive one and lifting. The purpose of this review is to show that in modern surgical interventions, local anesthetics have a wide use in esthetic medicine for better analgesia and a faster recovery period. Literature search was made in Pub Med, Scopus, Google Scholar publications databases in the area of local anesthesia is plastic surgery and, in particular, in mammoplasty. The most important publications are discussed in this review.

Key words: plastic surgery, local anesthetics, mammoplasty

Address for correspondence: Albena.Zlatareva@mu-varna.bg

¹В зависимост от използвания източник терминът маммапластика се среща изписан и като мамопластика – Бел. авт. За удобство и яснота на читателя в статията изписването е уеднаквено – маммапластика – Бел. ред.

КОРЕЛАЦИОНЕН АНАЛИЗ НА ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ТРИ ЛОКАЛНИ АНЕСТЕТИКА – LIDOCAIN, CHIROCAIN И ROPIVACAIN – ПРИ АУГМЕНТАЦИОННА МАМАПЛАСТИКА (ЧАСТ II)

М. Ковачев¹, А. Златарева², Кр. Иванов²

¹МБАЛ "Скинсистемс", с. Доганово

²МУ – Варна

CORRELATION ANALYSIS OF THE APPLICATION OF THREE LOCAL ANESTHETICS – LIDOCAIN, CHIROCAIN AND ROPIVACAIN IN AUGMENTATION MAMMAPLASTY (PART II)

M. Kovachev¹, A. Zlatareva², Kr. Ivanov²

¹SkinSystems Hospital, Doganovo village

²MU – Varna

Резюме. Целта на този анализ е да докаже взаимовръзките между прилагания локален анестетик (Lidocain, Chirocain и Ropivacain), чрез локална анестезия с цел обезболяване, намаляване на болничния престой и в крайна сметка увеличаване удовлетвореността на пациента при аугментационна мамопластика. Козметичната хирургия като част от козметичната медицина е интензивно развиваща се подспециалност за подобряване на външния вид и удовлетвореността на пациента от начина, по който изглежда. Обикновено това са здрави пациенти и намаляването на болничния престой, свързано с максимално бързо възстановяване, както и по-бързото социално връщане и вградимост, са цели на подлагащите се на такива оперативни интервенции, което увеличава и тяхната удовлетвореност.

Ключови думи: аугментационна мамопластика, локални анестетици, удовлетвореност на пациента, болка, болничен престой

Адрес за кореспонденция: Albena.Zlatareva@mu-varna.bg

Abstract. The purpose of this analysis is to demonstrate the correlations between the applied local anesthetic (Lidocain, Chirocain and Ropivacain) by local anesthesia for analgesia, reduction of hospital stay and ultimately increased patient satisfaction in augmentation mammoplasty. Cosmetic surgery, as part of cosmetic medicine, is an intensely developing sub-specialty in order to improve the appearance and satisfaction of the patient in the way they look. Typically, these are healthy patients and the reduction of hospital stay associated with a maximum recovery rate, as well as faster social return and the social inclusion, are goals of those undergoing such interventions, which also increases their satisfaction.

Key words: Augmentation mammoplasty, local anesthetics, patient satisfaction, pain, hospital stay

Address for correspondence: Albena.Zlatareva@mu-varna.bg

ПРИЛОЖЕНИЕ НА ТЪКАННИ ЛЕПИЛА ПРИ ФЕЙСЛИФТИНГ

С. Милев¹, А. Златарева², Н. Колев²

¹МБАЛ "Скинсистемс", с. Доганово

²МУ – Варна

APPLICATION OF TISSUE ADHESIVES IN FACE-LIFTING

S. Milev¹, A. Zlatareva², N. Kolev²

¹SkinSystems Hospital, Doganovo village

²MU – Varna

Резюме. В различни социологически проучвания е доказано, че добре изглеждащите хора постигат повече, популяризират се по-бързо и по-успешно, независимо как са се променяли представите за физическа красота от съществуването на човечеството до наши дни. Комбинацията от по-добър външен вид и положителната реакция от другите хора създава лична увереност и социална ефективност, твърдят психолозите. Козметичната хирургия на лицето засяга хората по различни начини. По-голяма част от пациентите, подложени се на лифтинг с минимални промени, преминават леко възстановителния период и изпитват пълна емоционална стабилност. Вече много изследвания доказват, че подмладяването на лицето при жените е ефективно и простата основа е чувството на увереност, самочувствие и емоционално спокойствие – гарантите за добро здраве. Целта на този обзор е да докаже, че при съвременните хирургични (инвазивни) процедури за подмладяване на лицето приложението на тъканни лепила води до по-бърз възстановителен период, придружен с по-малко кървене и болка и по-голяма удовлетвореност на пациентите. Направено е литературно търсене в базите данни PubMed, Scopus, Google Scholar за публикации в областта на приложението на тъканни лепила в пластичната хирургия, в частност при фейслифтинга. По-важните публикации са обсъдени в настоящия обзор.

Ключови думи: фейслифтинг, тъканни лепила, пластична хирургия

Адрес за кореспонденция: Albena.Zlatareva@mu-varna.bg

Abstract. The society, not only in the historical aspect, but also in the present, honors the beauty and the good-looking people, and usually rewards it. In various sociological studies, it has been shown that well-looking people achieve more, promote themselves more quickly and more successfully, no matter how they have changed the notions of physical beauty from the existence of mankind to the present day. The combination of better appearance and positive reaction from other people creates personal confidence and social effectiveness, psychologists say. Cosmetic surgery of the individual can affect personhood in different ways. Most patients who undergo lifting with minimal changes undergo a slight rest period and experience complete emotional stability. Already many studies have shown that rejuvenation of the face in women is effective and the simple foundation is the feeling of confidence, self-esteem and emotional calm – good health. The purpose of this review is to demonstrate that in modern surgical (invasive) facial rejuvenation procedures, the application of tissue adhesives leads to a faster recovery period, accompanied by less bleeding and pain and greater patient satisfaction. A literary search in the PubMed, Scopus, and Google Scholar databases for publications on the application of tissue adhesives in plastic surgery, in particular face-lifting was made. The most important publications are discussed in this review.

Key words: facelifting, tissue adhesives, plastic surgery

Address for correspondence: Albena.Zlatareva@mu-varna.bg

14.**КОРЕЛАЦИИ МЕЖДУ СЛЕДОПЕРАТИВНИТЕ РЕЗУЛТАТИ ЗА БОЛКА, ХЕМАТОМ, ОТОК И НЕКРОЗИ ПРИ ДВА ТИПА ПРОВЕЖДАНЕ НА ФЕЙСЛИФТИНГ – С ХИРУРГИЧЕН ШЕВ И ТЪКАННО ЛЕПИЛО И С ХИРУРГИЧЕН ШЕВ И ДРЕНАЖ (II ЧАСТ)****С. Милев¹, А. Златарева², Н. Колев²**¹МБАЛ "Скинсистемс" – Доганово²МУ – Варна

Резюме. Целта на настоящото проучване е да се установи дали е налице предимство при възстановяването на пациентите след извършена ридектомия, проведена по два метода – с хирургичен шев и тъканно лепило и с хирургичен шев и дренаж, от употребата на тъканно лепило. Получените резултати са сравнени по показателите: скала на болката, кръвене, отоци, период на възстановяване, хематоми, некрози и субективни оплаквания като: затруднена мимика, изтръпване, дискомфорт, опъване. Тези данни определят в значима степен удовлетвореността на пациентите от процедурата. **Материал и методи:** Проспективно, рандомизирано клинично проучване е проведено в Клиниката по пластична хирургия към МБАЛ „Скинсистемс“ – с. Доганово, през периода от 2010–2017 г. и обхваща 85 жени на възраст от 40 до 70 години. При 50 от тях е извършен фейслифтинг с хирургичен шев и тъканно лепило – Tissucol, и при 35 е приложен фейслифтинг с хирургичен шев и дренаж. Пациентките са прегледани и одобрени за оперативна интервенция въз основа на включващи и изключващи критерии, предварително определени от пластичния хирург. **Резултати:** Междугруповите разлики достигнаха статистическа значимост за отделните изследвани показатели (скала на болката, кръвене, отоци, период на възстановяване, хематоми, некрози и субективни оплаквания) от 1-вия до 14-ия ден на лечението, като най-голяма е разликата на 1-вия ($t = -12.2, p = 0.001$) и 7-ия ден ($t = -7.52, p = 0,001$) от проследяването. Резултатите от направените в нашето изследване сравнения по отношение на степента на изпитваната болка демонстрираха сходни тенденции. И в двете групи в хода на проследяването (от 1-вия постоперативен ден до 1-вия месец) усещането за болка се понижава, но средно измерената болка сред лекуваните с тъканно лепило и шев е по-ниска през всички периоди на терапия и наблюдение. **Изводи:** Изследването ни показва определено по-добро възстановяване при пациентките, третирани с тъканно лепило и шев, като при тях нежелани реакции като кожни некрози, хематоми и др. се наблюдават в по-слаба степен, в сравнение с групата с дренаж и хирургичен шев.

Ключови думи: фейслифтинг/хирургичен шев + тъканно лепило/дренаж; скала на болката, кръвене, отоци, период на възстановяване, хематоми, некрози; субективни оплаквания

Адрес за кореспонденция: Доц. д-р Албена Златарева, дм, e-mail: Albena.Zlatareva@mu-varna.bg

CORRELATIONS BETWEEN POSTOPERATIVE RESULTS FOR PAIN, HEMATOMA, EDEMA AND NECROSES IN TWO TYPES OF FACELIFTING – WITH SURGICAL SUTURE AND TISSUE ADHESIVE AND SURGICAL SUTURE AND DRAINAGE (PART II)**S. Milev¹, A. Zlatareva², N. Kolev²**¹UMHAT "SkinSystems" – Doganovo²Medical University – Varna

Abstract. The aim of the present study is to compare two cohorts of patients with surgical suture facelift and tissue glue and face-lifting with surgical seam and drainage, comparing the results obtained by the indicators: patient age, pain scale, bleeding, swelling, recovery period, hematomas, necrosis and subjective complaints such as: difficulty mimic, numbness, discomfort, tension. **Material and Methods:** A study was conducted at the Clinic of Plastic Surgery at Multiprofile Hospital for Active Treatment "Skin Systems" in the village of Doganovo during the period 2010–2017. It is a prospective, randomized clinical study and covers 85 women aged 40 to 70 years. In 50 of them, a facelift with surgical seam and tissue adhesive – Tissucol was performed, and facelifted with a surgical seam and drainage. Patients were reviewed and approved for surgical intervention based on the inclusion and exclusion criteria previously determined by the plastic surgeon. **Results:** Intergroup differences reached statistical significance for the individual test scores (pain scale, bleeding, edema, recovery period, hematomas, necrosis and subjective complaints) from day 1 to day 14 of treatment, the largest difference being 1 ($t = -12.2, p = 0.001$) and day 7 ($t = -7.52, p = 0.001$) from the follow-up. The results of the comparisons made in our study regarding the degree of the pain tested showed similar trends. In both groups, patients experience less pain during the course of treatment (from the first postoperative day to the first month), but the mean pain measured among glue and suture patients is lower during all treatment and observation periods. **Conclusions:** The study shows a definitely better recovery in patients treated with tissue glue and suture, with side effects such as skin necrosis, hematoma, etc. were observed to a lesser extent than the drainage and surgical suture group.

Key words: facelift/surgical suture + tissue adhesive/drainage; pain scale, bleeding, swelling, recovery period, hematomas, necrosis; subjective complaints

Address for correspondence: Assoc. Prof. Albena Zlatareva, MD, PhD, e-mail: Albena.Zlatareva@mu-varna.bg

СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ТЪКАННО ЛЕПИЛО И ХИРУРГИЧЕН ШЕВ ПРИ ФЕЙСЛИФТИНГ СПРЯМО ХИРУРГИЧЕН ШЕВ И ДРЕНАЖ (I ЧАСТ)

С. Милев¹, А. Златарева², Н. Колев²

¹МБАЛ "Скинсистемс" – Доганово, ²МУ – Варна

Резюме. Целта на проучването е да се сравнят две кохорти пациенти, при които са приложени фейслифтинг с хирургичен шев и тъканно лепило и фейслифтинг с хирургичен шев и дренаж, като се сравнят получените резултати по показателите: възраст на пациентите, скала на болката, кръвене, отоци, период на възстановяване, хематоми, некрози и субективни оплаквания от типа на: затруднена мимика, изтръпване, дискомфорт, опъване. **Материал и методи:** Проведено е проспективно, рандомизирано клинично проучване в Клиниката по пластична хирургия към МБАЛ „Скинсистемс“ в село Доганово през периода 2010-2017 г. Проучването обхваща 85 жени на възраст от 40 до 70 години. При 50 от тях е извършен фейслифтинг с хирургичен шев и тъканно лепило – Tissucol, и при 35 е приложен фейслифтинг с хирургичен шев и дренаж. Пациентките са прегледани и одобрени за оперативна интервенция въз основа на включващи и изключващи критерии, предварително определени от пластичния хирург. **Резултати:** Междугруповите разлики достигнаха статистическа значимост за отделните изследвани показатели (скала на болката, кръвене, отоци, период на възстановяване, хематоми, некрози и субективни оплаквания) от 1-вия до 14-ия ден на лечението, като най-голяма е разликата на 1-вия ($t = -12.2$, $p = 0.001$) и 7-ия ден ($t = -7.52$, $p = 0.001$) от проследяването. Резултатите от направените в нашето проучване сравнения по отношение на степента на изпитваната болка демонстрираха сходни тенденции. И в двете групи пациентите изпитват по-малко болка в хода на лечението (от 1-вия постоперативен ден до 1-вия месец), но средно измерената болка сред лекуваните с лепило и шев е по-ниска през всички периоди на терапия и наблюдение. **Изводи:** Изследването ни показва определено по-добро възстановяване при пациентките, третирани с тъканно лепило и шев, като при тях нежелани реакции като кожни некрози, хематоми и др. са наблюдавани в по-малка степен в сравнение с групата с дренаж и хирургичен шев.

Ключови думи: фейслифтинг/хирургичен шев + тъканно лепило/дренаж; скала на болката, кръвене, отоци, период на възстановяване, хематоми, некрози; субективни оплаквания

Адрес за кореспонденция: Albena.Zlatareva@mu-varna.bg

A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE USE OF TISSUE GLUE AND SURGICAL SUTURE IN FACE LIFT VERSUS THE SURGICAL SUTURE AND DRAINAGE (PART I)

S. Milev¹, A. Zlatareva², N. Kolev²

¹MHAT SkinSystems – Doganovo, ²Medical University – Varna

Abstract. The study **aim** was to compare two patient cohorts, in which a face lift with a surgical suture and tissue glue/a surgical suture and drainage were applied, comparing the obtained results by the following parameters: the patient age, pain rate, bleeding, edemas, restoration period, hematomas, necroses and subjective complaints of the types of difficult facial gestures, numbness, discomfort and stretching. **Materials and Methods:** A prospective randomized clinical study took place in the Clinic of Plastic Surgery at the Multiprofile Hospital for Active Treatment SkinSystems, the village of Doganovo, in the period 2010-2017. The study enrolled 85 women at the age between 40 and 70 years. A face lift with a surgical suture and tissue glue – Tissucol was made on 50 subjects, and the face lift with a surgical suture and drainage – on 35. The patients were examined and approved for surgical intervention based on the inclusion and exclusion criteria, which were predefined by a plastic surgeon. **Results:** The intergroup differences reached statistical significance for individual studied parameters (pain rate, bleeding, edemas, restoration period, hematomas, necroses and subjective complaints) from the days of treatment 1 to 14, and the biggest difference was found on the days 1 ($t = -12.2$, $p = 0.001$) and 7 ($t = -7.52$, $p = 0.001$) of the follow-up. The results of the comparisons performed in our study in relation to the intensity of experienced pain demonstrated similar trends. In both the groups the patients experienced milder pain during the course of treatment (from the postoperative day 1 to the month 1), but the measured pain was lower in the patients treated by glue and suture in all periods of therapy and follow-up. **Conclusions:** The study showed a definitely better restoration of the patients treated with a tissue glue and suture, in whom a lesser rate of adverse reactions like skin necroses, hematomas, etc., in comparison with the group with drainage and a surgical suture was observed.

Key words: face lift/surgical suture + tissue glue/drainage, pain rate, bleeding, edemas, restoration period, hematomas, necroses, subjective complaints

Address for correspondence: Albena.Zlatareva@mu-varna.bg

Фармацевтична политика и обществено здравеопазване в страните кандидат-членки за ЕС от регион Западните Балкани

Pharmaceutical policy and public health in the eu candidate countries of the Western Balkans region

А. Златарева¹, В. Бранков²

¹Факултет по Обществено здравеопазване, МУ – Варна

²Факултет по фармация, МУ – Варна

A. Zlatareva¹, V. Brankov²

¹Faculty of Public Health, Medical University – Varna

²Faculty of Pharmacy, MU – Varna

Резюме: Страните от региона на Западните Балкани, които все още са извън Европейския съюз (ЕС), но са изразили намерение да се присъединят към Общността, е необходимо да хармонизират законодателството си с това на ЕС. В настоящия обзор представяме някои аспекти от процеса на хармонизиране на политиките в областта на общественото здравеопазване и лекарствената политика, които се нуждаят от доусъвършенстване, за да съответстват на Европейското законодателство в сферата здравеопазване.

Ключови думи: Западните Балкани, Европейски съюз, хармонизиране на законодателство, лекарствена политика, обществено здравеопазване

Summary: The countries of the Western Balkans region, which are still outside the European Union (EU) but have expressed their intention to join the Community, need to harmonize their legislation with that of the EU. In this overview, we present some aspects of the process of harmonization of public health and drug policies that need to be improved in order to comply with European health legislation.

Key words: Western Balkans, European Union, harmonization of legislation, drug policy, public health

Икономика и здравеопазване – повече инвестиции в здравеопазването – по-добра локална икономика

Healthcare and economy: Increasing investments in the healthcare for a better local economy

Албена Златарева

Факултет по обществено здраве МУ –
Варна

Albena Zlatareva

Faculty of Public Health MU –
Varna

*„Цената е това, което плащате. Стойността е това, което получавате“
Уорън Бъфет*

Резюме. За развитието на една страна от първостепенна важност е стабилността на нейната икономика, а това е невъзможно без здраво и трудоспособно население. Целта на настоящия обзор е да се покаже важността и необходимостта от инвестициите в здравеопазването, като гаранция за успешното икономическо развитие на дадена държава или регион, особено при тенденциите в Европа, а и у нас на застаряване на населението и удължаване на продължителността на живот.

Ключови думи: Здравеопазване, икономика, инвестиции, обществено здраве, подобряване на локалната среда

*„The price is what you pay. Value is what you get.“
Warren Buffet*

Summary. The stability of its economy is of paramount importance for the development of a country, and this is impossible without a healthy and able to work population. The purpose of this review is to show the importance and necessity of investments in health care, as a guarantee for the successful economic development of a country or region, especially in the trends in Europe, including Bulgaria, related to population aging, life expectancy. etc.

Keywords: Healthcare, economy, investments, public health, improvement of the local environment

18.

РЕГУЛАЦИЯ В ОБЛАСТТА НА РЕКЛАМАТА НА ЛЕКАРСТВЕНИ СРЕДСТВА И МЕРКИ СРЕЩУ РАЗПРОСТРАНЕНИЕТО НА ФАЛШИВИ ЛЕКАРСТВА В ЕС И БЪЛГАРИЯ**А. Златарева***МУ – Варна*

Резюме. Същността и спецификата на рекламата на лекарствени продукти и здравни технологии ограничават креативността при продуцирането на рекламни текстове, тъй като съществуват редица нормативни изисквания за допустимост на рекламното послание. Рекламата следва да е съобразена с това какво е законово разрешено и какво е забранено да присъства в рекламния текст на даден лекарствен продукт или здравна технология, особено когато са насочени към широката аудитория. Освен всичко това не бива да се забравя, че както притежателите на разрешението за употреба и за търговия с лекарствени продукти, предлагащи съответния продукт на пазара, така и рекламните отдели и агенции, промотиращи въпросния продукт, носят и изключително голяма отговорност пред потребителите, тъй като се касае за човешкото здраве и живот. Целта на предложения обзор е да се разгледат нормативната регулация в сферата на рекламата на лекарствените продукти в ЕС и у нас, съвременните промени и специфики при регулацията на рекламата на лекарствени продукти в интернет пространството и начините за недопускане на разпространението на фалшиви лекарства. Разглеждат се законодателните промени в областта на рекламата чрез социалните мрежи – разпространението на рекламни послания посредством интернет и чрез съдействието на инфлуенсъри (особено медицински лица) изисква голямо внимание и налага разработването на по-широка правна рамка по отношение на връзките между здравеопазването, индустрията и инфлуенсърите.

Ключови думи: *реклама на лекарствени средства/регулация, съвременна нормативна уредба, фалшиви лекарствени продукти, разпространение/законодателни мерки*

REGULATION IN THE FIELD OF ADVERTISING OF MEDICINAL PRODUCTS AND MEASURES AGAINST THE DISTRIBUTION OF COUNTERFEIT MEDICINES IN THE EU AND BULGARIA

A. Zlatareva

Medical University – Varna

Abstract. The nature and specifics of medicinal products and health technologies advertising limits the creativity in advertising texts production, as there are a number of regulatory requirements for the admissibility of the advertising message. Advertising should take into account what is legally permitted and what is prohibited from appearing in the advertisement text of a medicinal product or health technology, especially when they are aimed at a wide audience. In addition, it should be considered that both the marketing authorization holders of the medicinal products offering the product on the market and the advertisement departments and agencies promoting the product in question, have an exceptionally high responsibility to consumers, as it concerns human health and life. The purpose of the proposed review is to consider the regulations in the field of medicinal products advertisement in the EU and in our country, current changes and specifics in the regulation of medicinal products advertising on the Internet, and ways to stop the spread of counterfeit drugs, and to consider the legislative changes in the field of advertising through social networks. The dissemination of advertising messages via the Internet and the assistance of influencers (especially medical professionals), requires great attention and development of a broader legal framework regarding the links between healthcare, industry and influencers.

Key words: *advertising of medicines/regulation, modern regulations, counterfeit medicinal products, distribution/legislative measures*

19.

ЛЕКАРСТВЕНА ПОЛИТИКА НА ЕС ОТНОСНО ВАКСИНИТЕ И ТЯХНОТО ЗНАЧЕНИЕ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ И ОПАЗВАНЕНА ОБЩЕСТВЕННОТО ЗДРАВЕ

А. Златарева

Медицински университет – Варна

Резюме. Ваксинирането е един от най-ефективните начини за предотвратяване на заболявания. Ваксините предпазват от над 25 инвалидизиращи или животозастрашаващи заболявания, включително морбили, полиомиелит, тетанус, дифтерия, менингит, грип, тетанус, коремн тиф и рак на шийката на матката. Към настоящия момент по-голямата част от децата по света се ваксинират навреме, но за съжаление, все още в световен мащаб има значителни части от населението, които пропускат да се ваксинират своевременно, което ги излага на сериозен риск от развитие на заболявания, от смърт, инвалидност и лошо здраве. Поради голямата значимост на проблема в настоящия обзор разглеждаме някои от основните въпроси, свързани с имунизациите, като политики в Европейския съюз в подкрепа на ваксините, доверието към ваксините и фактори, влияещи върху него, икономическите ефекти от ваксинациите и значението на ваксините за общественото здраве.

Ключови думи: ваксини/лекарствена политика, общественото здраве, превенция

EU MEDICINES POLICY ON VACCINES AND THEIR IMPORTANCE FOR THE IMPROVEMENT AND PROTECTION OF PUBLIC HEALTH

A. Zlatareva

Medical University – Varna

Abstract. Vaccination is one of the most effective ways of disease prevention. Vaccines prevent over 25 debilitating and life-threatening diseases, including measles, poliomyelitis, tetanus, diphtheria, meningitis, flu, cervical cancer and others. Currently, the majority of children throughout the world are being vaccinated on time, but unfortunately, worldwide there are still considerable parts of the society, which do not undergo timely vaccinations which exposes them to a serious risk of diseases, death, disability and poor health. Due to the problem's importance, in the current review we are tackling some of the general questions, regarding immunizations, such as EU policies supporting vaccines, trust in vaccines and factors that influence it, vaccinations' economic effects and their importance for the public health.

Key words: vaccines/drug policy, public health, prevention

РЕДКИТЕ БОЛЕСТИ И ЗАЩИТАТА НА ПРАВАТА НА ПАЦИЕНТИТЕ, СТРАДАЩИ ОТ ТЯХ, В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

А. Златарева

Факултет "Обществено здраве", Медицински университет – Варна

RARE DISEASES AND THE PROTECTION OF THE RIGHTS OF PATIENTS AFFECTED BY THEM IN THE EUROPEAN UNION

A. Zlatareva

Faculty of Public Health, Medical University – Varna

Резюме. Когато говорим за пациенти с редки заболявания, фокусът е насочен предимно към достъп-на до терапия, или до т.нар. лекарства сираци – скъпоструващо лечение, което невинаги е регис- трирано в дадена държава, и съответно за цена на терапията и за възстановяване на разходите, което е допълнителен фактор за ограничаване на достъпа до съвременното лечение на тези паци-енти. Твърде рядко обаче се повдига въпросът за социалното изключване на тези болни, продикту- вано не само от болестта, но и поради финансов недостиг, както и от дискриминацията, защото, особено в икономически по-бедните страни, невинаги пациентите с редки заболявания получават адекватно лечение, като разходите им се поемат от публичните здравни каси за реимбурсиране. Целта на това проучване бе да се анализира в каква степен са защитени и гарантирани правата на пациентите с редки заболявания, в контекста на защитата на правата на човека, и имат ли равен достъп до здравни услуги.

Ключови думи: права на пациента, права на човека, редки болести, лекарства сираци, законода- телство

Адрес за кореспонденция: Доц д-р Албена Златарева, дм, Факултет "Обществено здраве", Меди- цински университет – Варна, e-mail: azlatareva@gmail.com

Abstract. When discussing patients with rare diseases, the focus is primarily directed to their access to therapy or orphan drugs, i.e. expensive treatment, which may not always be registered in a given country, respectively to the treatment price and reimbursement, which is an additional factor for restricting the access of these patients to modern treatment. However, the question of the social exclusion of these patients, dictated not only by the disease itself, but also by financial shortage and discrimination, is concerned very rarely, since, especially in the poorer countries, patients with rare diseases not always receive adequate treatment, with their costs being covered by the public health funds for reimbursement. The aim of this study was to analyze the extent, at which the rights of patients with rare diseases are protected, in the context of the protection of human rights, and if they have an equal access to health services.

Key words: patient rights, human rights, rare diseases, orphan drugs, legislation

Address for correspondence: Assoc. Prof. Albena Zlatareva, MD, PhD, Faculty of Public Health, Med- ical University – Varna, e-mail: azlatareva@gmail.com

21.

FINANCIAL ASPECTS OF MODERN DRUG POLICY

A. Zlatareva* and B. Brankov
Varna Medical University.

Article Received on
11 August 2020,

Revised on 01 Sept. 2020,
Accepted on 21 Sept. 2020

DOI: 10.20959/wjpps202010-17377

*Corresponding Author

Dr. Zlatareva

Varna Medical University.

SUMMARY. Reform and innovation in the European health systems are at the heart of a high level of social protection and the basis of Europe's social market economy. The health sector employs approximately 8 % of Europe's workforce and has a share of 10 % of EU's GDP, albeit with significant variations between the different Member States. Global demand for medicines has registered a significant increase (reaching EUR 1.1 trillion in 2017). This trend runs parallel to a continual increase of the market share of generic and biosimilar drugs. In a situation of annual increase by 6.9 %, by 2020 generic and biosimilar drugs will have a share of 80 % of all drugs in terms of volume and approximately 28 % in terms of value. Drugs are essential for sustaining life, improving its quality and alleviating suffering. As a commodity, they should therefore be available to all, regardless of whether an individual is able to afford them and/or procure the drugs they need.

KEY WORDS: EU, medicines, financial aspects, financing, reimbursement.

www.wjpps.com

Vol 9, Issue 10, 2020.

331

ФИНАНСОВИ АСПЕКТИ НА СЪВРЕМЕННАТА ЛЕКАРСТВЕНА ПОЛИТИКА

Б. Бранков и А. Златарева

МУ – Варна

РЕЗЮМЕ. Реформата и иновациите в европейските здравни системи са в основата на високото ниво на социална защита и в основата на европейската социална пазарна икономика. Здравният сектор заема приблизително 8% от работната сила на Европа и има дял от 10% от БВП на ЕС, макар и със значителни различия между различните държави-членки. Глобалното търсене на лекарства регистрира значителен ръст (достигайки 1,1 трилиона евро през 2017 г.). Тази тенденция протича паралелно с непрекъснатото намаляване на пазарния дял на генерични и биоподобни лекарства. В ситуация на годишно увеличение с 6,9%, до 2020 г. генеричните и биоподобни лекарства ще имат дял от 80% от всички лекарства като обем и приблизително 28% като стойност. Наркотиците са от съществено значение за поддържане на живота, подобряване на качеството му и облекчаване на страданието. Следователно като стока те трябва да са достъпни за всички, независимо дали дадено лице може да си ги позволи и / или да набави лекарствата, от които се нуждае

КЛЮЧОВИ ДУМИ: ЕС, лекарства, финансови аспекти, финансиране, възстановяване

TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF THE EUROPEAN MEDICINES REGULATORY FRAMEWORK UNTIL 2025

A. Zlatareva^{1*} and B. Brankov²

¹Faculty of Public Health, Medical University – Varna.

²Faculty of Pharmacy, Medical University-Varna.

Article Received on
15 Sept. 2020,

Revised on 05 Oct. 2020,
Accepted on 26 Oct. 2020

DOI: 10.20959/wjpps202011-17734

*Corresponding Author

A. Zlatareva

Faculty of Public Health,
Medical University – Varna.

SUMMARY. The aim of this review is to follow and analyze trends in the regulation of medicinal products in the European Union and the identified areas for the development of regulatory science for the next five years. Medicines policy, in particular the regulation of medicinal products, is subject to dynamic change in relation to the ongoing challenges imposed by the EC as a policy, but also by the local health systems as well as the economic ones of the Member States. The ultimate goal of any medicines policy of any Member State is to meet the interests of the main actors in a health system - institutions, industry, society, and patients must be at the heart of this health system. This inevitably leads to even higher requirements for policy makers to create working standards in medicines regulation to ensure timely access to innovative treatment for every European citizen in need.

KEY WORDS: regulation, medicines policy / trends.

ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ЕВРОПЕЙСКАТА РЕГУЛАТОРНА РАМКА ДО 2025 ГОДИНА

А. Златарева^{1*} и Б. Бранков²

¹Факултет по обществено здраве, Медицински университет – Варна.

² Фармацевтичен факултет, Медицински университет – Варна

РЕЗЮМЕ. Целта на този преглед е да проследи и анализира тенденциите в регулирането на лекарствените продукти в Европейския съюз и идентифицираните адекватни за развитието на регулаторната наука за следващите пет години. Политиката в областта на лекарствата, по-специално регулирането на лекарствените продукти, е обект на динамични промени във връзка с текущите предизвикателства, наложени от ЕК като политика, но също така и от местните здравни системи, както и от икономическите на държавите-членки. Крайната цел на всяка политика за лекарствата на която и да е държава-членка е да отговори на интересите на основните участници в здравната система - институциите, индустрията, обществото и пациентите трябва да бъдат в основата на тази здравна система. Това неизбежно води до още по-високи изисквания към политиките да създават работещи стандарти в регулирането на лекарствата, за да осигурят своевременен достъп до иновативно лечение за всеки нуждаещ се европейски гражданин.

КЛЮЧОВИ ДУМИ: регулиране, политика / тенденции в областта на лекарствата.

23.

THE IMPORTANCE OF INTERNATIONAL COOPERATION AND CROSS-BORDER PATIENT CARE IN THE CONTEXT OF COVID-19

A. Zlatareva*¹ and B. Brankov²

¹Faculty of Public Health, Medical University – Varna.

²Faculty of Pharmacy, Medical University-Varna.

Article Received on
17 Sept. 2020,

Revised on 07 Oct. 2020,
Accepted on 27 Oct. 2020

DOI: 10.20959/wjpps202011-17747

***Corresponding Author**

A. Zlatareva

Faculty of Public Health,
Medical University – Varna.

SUMMARY. The aim of this review is to follow and analyze the documents announced by the EC in the field of cross-border health cooperation, as well as publications of the WHO, the World Bank and other regional and international organizations on measures to support local health systems related to COVID-19 pandemic. This analysis examines the topic of the impact and consequences of the coronavirus pandemic on public health, as well as some of the proposed solutions to improve the financing and functioning of health systems in general.

KEY WORDS: international cooperation, health systems/strain, COVID-19, challenges for cross-border healthcare.

www.wjpps.com

Vol 9, Issue 11, 2020. | ISO 9001:2015 Certified Journal |

25

ЗНАЧЕНИЕТО НА МЕЖДУНАРОДНОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО И ТРАНСГРАНИЧНАТА ГРИЖА ЗА ПАЦИЕНТА В КОНТЕКСТА НА COVID-19

А. Златарева *¹ и Б. Бранков²

¹Факултет по обществено здраве, Медицински университет - Варна.

² Фармацевтичен факултет, Медицински университет-Варна.

РЕЗЮМЕ. Целта на този обзор е да се проследят и анализират документите, обявени от ЕК в областта на трансграничното здравно сътрудничество, както и публикации на СЗО, Световната банка и други регионални и международни организации относно мерки за подкрепа на местните здравни системи, свързани с пандемията на COVID-19. Този анализ разглежда темата за въздействието и последиците от коронавирусната пандемия върху общественото здраве, както и някои от предложените решения за подобряване на финансирането и функционирането на здравните системи като цяло.

КЛЮЧОВИ ДУМИ: международно сътрудничество, здравни системи/COVID-19, предизвикателства за трансграничното здравеопазване.

24.

CONTINUING EDUCATION AS A FACTOR FOR EFFICIENCY AND QUALITY IN CAREER DEVELOPMENT

*B. Brankov and A. Zlatareva
MU – Varna

Article Received on
09 June 2020,

Revised on 30 June 2020,
Accepted on 21 July 2020

DOI: 10.20959/wjpps20208-16861

*Corresponding Author

Dr. B. Brankov
MU-Varna.

SUMMARY. The continuing education, as a key element for the lifelong learning curve is becoming increasingly relevant in the modern global world with facilitated access to information and the constantly updated digital forms of education and development are being adopted in the tertiary education and are becoming increasingly popular. In the current summary, we are looking into the present lawmaking, strategies, programs and policies on both national and international level, that concern the continuing education and lifelong learning, as a factor for managing career development. Our goal is to establish how and to what degree do the newly adopted EU regulations and programs help motivate the medical specialists, here and in the EU, to continue their education throughout their life. The medical education is being modernized, directed towards the new digital forms of education through development, improvement and adaptation of the specialized education programs for the occupied medical specialists, in order to be up to date with the dynamically changing environment in the drug policy and regulations area. Examples for this are the lawmaking application impact analysis, national and international standards, consultancy mechanisms and others, depending on a conducted analysis of the education needs. Creating specialized online education programs, as well as other activities concerning the professional qualification of the employees, would undoubtedly help achieving a higher level qualification by the specialists and would lead to increased quality of the healthcare services for the society.

KEY WORDS: Education/ digital forms; Continuing education, Learning throughout the life/strategies, Programs and policies at national and international levels.

www.wjpps.com

Vol 9, Issue 8, 2020.

319

ПРОДЪЛЖАВАНЕТО НА ОБРАЗОВАНИЕТО КАТО ФАКТОР ЗА ЕФЕКТИВНОСТ И КАЧЕСТВО В РАЗВИТИЕТО НА КАРИЕРАТА

Б. Бранков и А. Златарева
МУ - Варна

РЕЗЮМЕ. Продължаващото образование като ключов елемент за кривата на учене през целия живот става все по-актуално в съвременния глобален свят с улеснен достъп до информация и постоянно актуализираните цифрови форми на образование и развитие се възприемат във висшето образование и стават все по-често популярен. В настоящото резюме ние разглеждаме настоящото законодателство, стратегии, програми и политики както на национално, така и на международно ниво, които се отнасят до продължаващото образование и ученето през целия живот, като фактор за управление на кариерното развитие. Нашата цел е да установим как и до каква степен новоприетите регламенти и програми на ЕС помагат да се мотивират медицинските специалисти, тук и в ЕС, да продължат образованието си през целия си живот. Медицинското образование се модернизира, насочено към новите дигитални форми на обучение чрез разработване, усъвършенстване и адаптиране на специализираните образователни програми за заетите медицински специалисти, за да бъде в крак с динамично променящата се среда в политиката за наркотиците и регулации. Примери за това са анализът на въздействието на законотворчеството, национални и международни стандарти, консултантски механизми и други, в зависимост от проведен анализ на образователните потребности. Създаването на специализирани онлайн образователни програми, както и други дейности, свързани с професионалната квалификация на служителите, несъмнено би спомогнало за постигане на по-високо ниво на квалификация от специалистите и би довело до повишено качество на здравните услуги за обществото.

Ключови думи: образование / цифрови форми; продължаващо образование, учене през целия живот / стратегии, програми и политики на национално и международно ниво.

25.

СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА РЕФОРМИТЕ НА ЗДРАВНИТЕ СИСТЕМИ В ЗАПАДНОБАЛКАНСКИТЕ СТРАНИ КАНДИДАТКИ ПО ПЪТЯ ИМ КЪМ ЕС

А. Златарева¹, Б. Бранков²

¹Факултет по обществено здраве, МУ – Варна

²Факултет по фармация, МУ – Варна

Резюме. Страните от Западните Балкани – Албания, Босна и Херцеговина, Северна Македония, Косово, Черна гора и Сърбия, по пътя си към ЕС претърпяха значителни промени през последните 10-20 години, усложнени от поредица регионални конфликти. След първоначалната фаза, свързана с макроикономическата стабилизация и реконструкция, държавите от регион Западни Балкани фокусират обяснимо реформите си към засилване на икономическия растеж, към насърчаване на създаването на работни места и на ограничаването на публичните разходи чрез повишаване на ефективността на вложените средства. Реалните реформи изискват ясна визия, адекватно финансиране, експертен потенциал, прилагане на добри практики и т.н., като липсата или недостигът им затруднява изпълнението на здравните реформи в тези страни. Този анализ има за цел да изследва някои от параметрите, на които тези страни трябва да отговорят, за да могат да синхронизират местното си здравно законодателство със това на ЕС, да приложат реформи с напредък, за да станат пълноправни членове на Съюза. Заключениеята показват необходимостта от разработване на политики за преодоляване на слабостите в местните системи, свързани с устойчиво финансиране и осигуряване на равен достъп до здравни грижи. Необходима е подкрепа от страна на местните правителства за развиване на изследователски капацитет, подобряване на достъпа до иновативни терапии и лекарства сираци, увеличаване на ролята на гражданското общество и пациентските организации за подобряване на функционирането на здравните системи в региона на Западните Балкани. Здравеопазването трябва да се постави като приоритетен сектор в локалните държавни политики, свързан с икономиката, което ще доведе до подобряване на местните здравни, социални и икономически показатели на съответната държава и население.

Ключови думи: Западни Балкани, законодателни промени/Европейски съюз, здравна политика, оценка на напредъка

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE REFORMS OF THE HEALTH SYSTEMS IN THE WESTERN BALKAN CANDIDATE COUNTRIES ON THEIR WAY TO THE EU

B. Zlatareva¹, B. Brankov²

¹*Faculty of Public Health, Medical University – Varna*

²*Faculty of Pharmacy, Medical University – Varna*

Abstract. The Western Balkan countries – Albania, Bosnia and Herzegovina, North Macedonia, Kosovo, Montenegro and Serbia, were subjected to significant changes complicated by a number of regional conflicts during the last 10-20 years. After the initial phase related to macroeconomic stabilization and reconstruction, the countries in the West Balkans region expectedly direct their reforms to the increase of economic growth, encouraging creation of workplaces and reduction of public expenses by raising effectiveness of investments. Practicable reforms require clear vision, adequate financing, expert potential, application of good practices, etc., the lack or deficiency of which complicates the accomplishment of healthcare reforms in these countries. This analysis aims to examine some of the parameters that these countries must meet in order to be able to synchronize their local health legislation with EU legislation, to implement reforms with progress in order to become a full member of the Union. The conclusions show the need to develop policies to address weaknesses in local systems related to sustainable financing and ensuring equal access to health care. Support is needed from local governments to develop research capacity, improve access to innovative therapies and orphan drugs, increase the role of civil society and patient organizations in improving the functioning of health systems in the Western Balkans. The healthcare should be placed as a priority sector in the local state policies, related to the economy as well, which will lead to an improvement of the local health, social and economic indicators of the respective state and population.

Key words: *West Balkans, legislative changes/European Union, health policy, assessment of progress*

26.

**ПАЦИЕНТИТЕ И ТЕХНИТЕ ЛЕКАРСТВА. ФАКТОРИ,
ОПРЕДЕЛЯЩИ ПОТРЕБЛЕНИЕТО НА ЛЕКАРСТВА
ОТ ПАЦИЕНТИТЕ****А. Златарева***Факултет по общественно здраве, МУ – Варна*

Резюме. Потреблението на лекарства от пациентите е продукт на национални, исторически, геополитически, но най-вече на културно-поведенчески и дори на образователни фактори. Сами по себе си тези фактори влияят и определят отношенията пациент–лекар (медицински специалист). Тези отношения, или още "акт на договаряне", се променят с достъпа до информация от страна на пациента и последващото повишаване на неговата информираност, което налага в бъдещите здравни и лекарствени политики да се заложат мерки, касаещи този елемент, защото неспазването на терапевтичните режими води до тежки икономически и здравни последици както върху отделния индивид, така и върху обществото.

Ключови думи: пациенти, лекарства, терапевтични режими

**PATIENTS AND THEIR MEDICINES.
FACTORS DETERMINING THE USE OF MEDICINES BY PATIENTS****A. Zlatareva***Faculty of Public Health, Medical University – Varna*

Abstract. The consumption of medicines by patients is a product of national, historical, geopolitical, but mostly cultural-behavioral and even educational factors. By themselves, these factors influence and determine the patient-physician relationship (medical professional). This relationship, or "act of negotiation", changes with the patient's access to information and the subsequent increase in his/her awareness, which requires future health and drug policies to include measures concerning this element, because non-compliance with therapeutic regimens leads to severe economic and health consequences, both for the individual and for society.

Key words: patients, drugs, therapeutic regimens

27.**Analysis of the readiness of medical professionals from Bulgaria, Croatia and Slovenia on the need for continuing online training on matters relating to drug policy**A. Brankov¹ and A. Zlatareva^{2*}¹Faculty of Pharmacy, Varna Medical University, Bulgaria.²Faculty of Public Health, Varna Medical University, Bulgaria.

Accepted 15 December, 2020

ABSTRACT. The purpose of the study is to examine the opinion of the medical community on the need for further training on matters relating to drug policy (as a dynamic and rapidly changing area of healthcare policy bearing on the work of a number of healthcare specialists) and the attitudes to web-based forms of further training. The study was conducted among healthcare professionals (healthcare professionals means graduates in medicine and/or pharmacy – physicians, dentists, pharmacists and healthcare professionals and managers etc. who practice their occupation applying the set of regulatory standards governing drug policy) from three Balkan countries – Bulgaria, Slovenia and Croatia – who have completed a dedicated survey. Participation in the survey was voluntary and the polling was conducted on the basis of the 'snowballing' technique for survey dissemination and recruitment of respondents. The statistical processing of collected data relied on a correlational descriptive and regression analysis. The results reveal that respondents are aware of the need and are willing to pursue possibilities for further training on matters relating to drug policy. The correlational analysis has revealed interesting further data. A statistically significant negative correlation has been established between knowledge assessment and the method of updating and upgrading knowledge on matters relating to drug policy. The data suggests that according to the respondents self-learning and attending courses led by trainers who are subject-matter experts increases the evaluation of knowledge in the area of drug policy ($\rho = 0.631$, $p = 0.002$). Furthermore, the greater frequency of additional training events to improve current levels of knowledge is also a factor that increases self-assessment of being up to date on the latest developments in this area ($\rho = 0.577$, $p = 0.006$). There is a need for further training in the area of drug policy and the preferred form of this type of training are the online and physical training events by guest trainers conducted by medical schools. In order to ensure that training conforms to a high-quality standard, a test should be taken at the end and a certificate attesting to the training should be issued as a quality assurance guarantee.

Keywords: Postgraduate training/drug policy, medical specialists.

*Corresponding author. E-mail: azlatareva@gmail.com, Albena.Zlatareva@mu-varna.bg.

Анализ на мнението на медицински специалисти от България, Хърватия и Словения относно необходимостта от продължаващо онлайн обучение по въпроси, свързани с политиката за наркотицитеБ. Бранков¹ и А. Златарева^{2*}¹ Фармацевтичен факултет, Медицински университет Варна, България.² Факултет по обществено здраве, Медицински университет Варна, България.

Прието на 15 декември 2020 г.

РЕЗЮМЕ. Целта на изследването е да се проучи мнението на медицинската общност за необходимостта от допълнително обучение по въпроси, свързани с лекарствената политика (като динамична и бързо променяща се област от здравната политика, свързана с работата на редица здравни специалисти) и отношението към веб базирани форми на допълнително обучение. Проучването е проведено сред здравни специалисти (здравни специалисти означава завършили медицина и/или фармация – лекари, зъболекари, фармацевти и здравни специалисти и мениджъри и др., които практикуват професията си, прилагайки набора от регулаторни стандарти, регулиращи лекарствената политика) от три балкански държави - България, Словения и Хърватия - попълнили специална анкета. Участието в анкетата е доброволно и анкетирването е проведено въз основа на техниката „snowballing“ за разпространение на анкета и набиране на респонденти. Статистическата обработка на събраните данни разчита на корелационен дескриптивен и регресионен анализ. Резултатите разкриват, че респондентите са наясно с необходимостта и са готови да търсят възможности за допълнително обучение по въпроси, свързани с лекарствената политика. Корелационният анализ разкри интересни допълнителни данни. Установена е статистически значима отрицателна връзка между оценката на знанията и метода за актуализиране и надграждане на знанията по въпроси, свързани с лекарствената политика. Данните показват, че според респондентите самообучението и посещаването на курсове, водени от обучители, които са експерти по предмета, увеличават оценката на знанията в областта на лекарствената политика ($\rho = 0.631$, $p = 0.002$). Освен това, по-голямата честота на допълнителни обучителни събития за подобряване на настоящите нива на знания също е фактор, който увеличава самооценката за актуалност на последните събития в тази област ($\rho = 0.577$, $p = 0.006$). Необходимо е допълнително обучение в областта на лекарствената политика и предпочитаната форма на този тип обучение са онлайн и присъствени обучения от гост-лектори, провеждани от висшите медицински училища. За да се гарантира, че обучението отговаря на висококачествен стандарт, в края трябва да завършват с тест и да се издава сертификат, удостоверяващ обучението, като гаранция за осигуряване на качеството.

Ключови думи: следдипломно обучение / лекарствена политика, медицински специалисти.

*Автора за кореспонденция. Имейл: azlatareva@gmail.com, Albena.Zlatareva@mu-varna.bg.

INNOVATIONS IN ONCOTHERAPY AS HEALTH POLICY

*A. Zlatareva¹, B. Brankov²**MU – Varna^{1,2}*

Summary. It is expected the development of innovative medicinal products to bring about future results, especially for patients with cancer, as well as currently the innovations in preventions, diagnostics and treatment result in extending the survival and the adjusted life quality years in this category of patients. All participants in the health systems of the member states, and not only them, need the development of still newer and more effective medicines to reduce morbidity, minimize complications and improve the survival of patients, suffering from these diseases.

Key words: innovation, cancer, oncology patients, medicines, health economics

ИНОВАЦИИ В ОНКОТЕРАПИЯТА КАТО ЗДРАВНА ПОЛИТИКА

*А. Златарева¹, Б.Бранков²**МУ – Варна*

Резюме. Очаква се разработването на иновативни лекарствени продукти да доведе до бъдещи резултати, особено за пациенти с рак, като и в момента иновациите в профилактиката, диагностиката и лечението водят до удължаване на оцеляването и коригираните години на качеството на живот в тази категория пациенти. Всички участници в здравните системи на страните – членки на ЕС, и не само те, се нуждаят от разработването на още по-нови и по-ефективни лекарства за намаляване на заболяемостта, минимизиране на усложненията и подобряване на оцеляването на пациентите, страдащи от тези заболявания.

Ключови думи: иновации, рак, онкологични пациенти, лекарства, здравна икономика